

Adam Heydel
Docent i zastępca profes.
Uniwersytetu Jagiell.

S P R A W O Z D A N I E

z wyjazdu w celach naukowych za granicę w okresie
luty - kwiecień 1928.r.

1/ Cel wyjazdu. Pracując w zakresie ścisłej teorii ekonomji zamierzalem poznać którąś z wybitnie teoretycznych środowisk naukowych w Europie, dla bezpośredniego wyrobienia sobie poglądu na stan obecny, prądy i kierunek rozwoju nauki. W związku z tym celem mogły wchodzić w grę:

a/ Anglja. Zwłaszcza Londyn i Cambridge posiadające zwarte szkoły teoretyczne które budują ekonomję na podstawach neoklasycznych t.j w kierunku Ricarda i w kierunku Jevonsa, tak jak je łączył Marshall. Pobyt w Anglji związany jest jednak z dużemi kosztami i dlatego nie mógł wchodzić w rachubę.

b/ Włochy. Gdzie matematyczne odgałęzienie szkoły subiektywnej szczególnie bujnie się rozwija, podejmując koncepcje Pareto. Ze względu na nieznaną języka nie mogłem się tam udać.

c/ Niemcy. Niemiecka nauka ekonomji jest ilościowo niezwykle rozwinięta. Na jej stanie obecnym jednakowoż ciąży kierunek nadany przez szkołę historyczną, która kwestjonowała wartość ściśle teoretycznych badań. Stąd poszczególne środowiska mają albo charakter nie teoretyczny albo też przedstawiają obraz walki w zakresie teorii różnych kierunków.

Na terytorjum językowym niemieckim jedynym dużym środowiskiem ścisłej teorii jest Wiedeń, gdzie teoria ta rozwijana jest równolegle i po tych samych liniach jak w całym świecie Anglo-Saskim i we Włoszech.

d/ Francja nie przedstawia w chwili obecnej szczególnie interesujących prądów teoretycznych.

Wobec powyższego projektowałem sobie pierwotnie wyjazd do Wiednia i do Berlina. Rówejrzawazy się jednak w sytuacji we Wiedniu doszedłem do przekonania że większe korzyści odniosę z bliższego zapoznania się z tamtejszym środowiskiem; a zarazem że przyznana mi zapomoga zmusiłaby mnie do skrócenia pobytu gdybym zamierzał część czasu spędzić w Berlinie. Pozostałem więc w Wiedniu gdzie spędziłem dziesięć tygodni.

II/. Naukowe środowisko wiedeńskie.

Wiedeń jest obecnie niewątpliwie najsilniejszym środowiskiem naukowym w zakresie teorii ekonomji w obrębie nauki niemieckiej.

Składa się na to:

- a/ określony kierunek nadany temu środowisku przez twórców t.zw. szkoły psychologicznej. /K.Menger, Wieser, B.Bawerk/. Tradycja tych znakomitych teoretyków są zupełnie świeże /Wieser umarł w r.1926/ i ich teorie rozwijane są przez ich bezpośrednich uczniów.
- b/ Szereg wybitnych indywidualności naukowych, wśród których na pierwszych miejscach należy wymienić: Hansa Mayera. Mało płodny ten pisarz nie jest dostatecznie znany i doceniany za granicą. Zarówno jednakowoż jego niewielkie rozprawy dotyczące podstawowych zagadnień teorii jak i wykłady wykazują oryginalność i niezwykłą siłę myśli. Rozwija on w dalszym ciągu teorię subiektywną opierając się przedewszystkiem na koncepcjach Wiesera. Ludwik Mises. Pisarz ten zdobył sobie duży rozgłos międzynarodowy zarówno w zakresie teorii pieniądza jak i w dziedzinie teoretycznych rozważań nad podstawami polityki ekonomicznej. W tym drugim dziale swej pracy zajmuje on stanowisko skrajnego liberalizmu, które uzasadnia w sposób wybitnie nowoczesny, teoretyczny i konsekwentny. Zbliżony jest w tych swoich poglądach do Gustawa Cassla. Jest uczniem B.Bawerka.

Z pośród przeciwników tego kierunku należy wymienić Othmara Spanna. Pozostaje on w opozycji do szkoły psychologicznej, usiłując ekonomję oprzeć na nowych podstawach filozoficznych /Uniwersalizm/ kierunek jego znajduje pewne uznanie zarówno w Niemczech jak i poza granicami

Niemiec /w Polsce Prof.W.L.Jaworski/. Jego rozważania ogólnie filozoficzne i socjologiczne wydają mi się ciekawsze i bardziej płodne od zastosowań tych myśli do teorii ekonomji. Maks Adler w swoich wykładach socjologii usiłuje dać syntezę Marksizmu z idealizmem Kanta.

c/ Poza tymi najgłośniejszymi uczonymi pracuje w Wiedniu na polu ścisłej teorii ekonomji około 30 uczonych z pośród których wymienię młodego profesora Strigla, byłego ministra Skarbu Prezesa Banku Austriackiego Reischa, Dyrektora Instytutu badania konjunktur Dr.Hayeka, Dr.Rosensteina /Krakowianina z pochodzenia/ asystenta prof.Mayera i t.d. Badacze ci młodsi, lub pośrednio związani z uniwersytetem, urzędnicy państwowi lub prywatni, łączą, wychowani w znakomitej szkole teoretycznego myślenia, zainteresowania teoretyczne ze znajomością życia praktycznego co daje szczególnie cenną umiejętność zasadniczego oświetlania problemów konkretnych.

X Skupieni w "National ökonomische Gesellschaft" odbywają parę razy na miesiąc zebrania naukowe, co daje możliwość bliskiego i dokładnego zapoznania się z ich pracą.

III/. Moja praca naukowa .

Z wielką łatwością, dzięki pomocy Dr.Rosensteina wszedłem w bliski kontakt z grupą ekonomistów szkoły psychologicznej. Pracowałem stale. a/ w "National ökonomische Gesellschaft" b/ w "Seminarjum Uniwersyteckiem Prof.Misesa c/ w prywatnym seminarjum Prof.Misesa d/ na dwóch seminarjach Prof.Mayera, przyjmując udział w dyskusjach naukowych. Pozatem uczęszczałem przygodnie na wykłady Mayera, Spanna, M.Adlera, Kelsena.

Dla "National ökonomische Gesellschaft" przygotowałem i wygłosiłem na jednym z posiedzeń odczyt p.t."Der Begriff der Produktivität". Odczyt ten zostanie opublikowany jako rozprawa w czasopiśmie naukowym wiedeńskim "Zeitschrift für National-ökonomie" w Nr.II.1929. /w marcu/. Ponadto pracowałem doskonale w urzędowej bibliotece Instytutu Ekonomji Politycznej w Uniwersytecie.

Uogólniając moje spostrzeżenia mogę stwierdzić, że poziom twórczej pracy naukowej w Wiedniu jest wysoki, kierunek teorii uprawianej tam wydaje mi się zdrowy i środowisko wiedeńskie może niewątpliwie dać wiele materiału i podniety każdemu kto interesuje się teoretycznie podstawami ekonomji. O znaczeniu współczesnej szkoły wiedeńskiej świadczy między innymi fakt, że w najnowszym wydaniu podstawowej encyklopedji ekonomicznej "Handwörterbuch der Staatswissenschaften" niemal bez wyjątku wszystkie teoretyczne artykuły napisane są przez członków lub wychowanków tej szkoły, że dalej z niej wywodzą się i utrzymują z grupą wiedeńską ożywione stosunki naukowe najsłynniejsi obecnie niemieccy teoretycy, jak Schumpeter /wykładający jako profesor wymienny obecnie w N. Jorku/, Ammon /wykłada na Uniwersytecie w Tokio/ i t.d.

IV/. Działalność dydaktyczna.

Najlepszy obraz rozmiaru i poziomu organizacji pracy dydaktycznej można osiągnąć przez porównanie dwóch uniwersytetów: uniwersytetu krakowskiego i wiedeńskiego:

<u>Kraków</u>		<u>Wiedeń.</u>	
a/ siły naukowe i pomocnicze			
Katedry ekonomji	2	3	
Docenść ekonomji	1	12	
Asystenci "	1	3	
Biblijotekarz	0	1	
b/ Biblijoteka			
dzieł	2000	10.000	
czasopism	6	czasopism	
niemieckich	1	niem.	31
polських	7	angielskich	13
angielskich	1	francuskich	4
		włoskich	3
r a z		holenderskie	1
		skandynawskich	3
r a z e m	<u>9</u>	r a z e m	<u>54</u>

Roczny przyływ książek

Kraków		Wiedeń	
około	200		1100 - 1200
o/ <u>fundusze</u>			
z fund.ogóln. uniwers.	3000 - 4000 zł.	opłaty studentów	15000 Sh.
	400 "	z fund.ogóln. uniwersyteckich	1800 "
		wkładki słuch.	
		jako członk.Inst.	1000 "
		na wydatki bież-	<u>1200 "</u>
razem	zł. 3500 - 4500	razem	19800 "

Ilość słuchaczy na wydziale prawnym w Krakowie wyrównuje ilości słuchaczy w Wiedniu.